

ภูมิหลังและพัฒนาการของอาเซียน

ความผันผวนของสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็น (พ.ศ.2490 - พ.ศ.2534) ซึ่งเป็นการต่อสู้ทางอุดมการณ์ระหว่างประเทศฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยโดยการนำของสหรัฐอเมริกา กับ ประเทศฝ่ายสังคมนิยมโดยการนำของสหภาพโซเวียต ส่งผลให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตระหนักถึงภาวะล่อแหลมต่อภัยอันตรายรอบด้านทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์และการแทรกแซงทางการเมืองจากประเทศมหาอำนาจภายนอกภูมิภาค สถานการณ์เช่นนี้กระตุ้นให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หาทางออกโดยการรวมกลุ่มกันอีกครั้งเพื่อสร้างกลไกในระดับภูมิภาค* คือการก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) ในปี พ.ศ.2510 (ค.ศ.1967)

การร่วมกันก่อตั้งองค์การที่มั่นคงเป็นทั้งวิธีการและจุดรวมความร่วมมือระหว่างกันของประเทศสมาชิกอาเซียนและระหว่างอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาคในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าและสร้างฐานความมั่นคงแก่ภูมิภาค ซึ่งสะท้อนผลประโยชน์กลับสู่แต่ละประเทศโดยรวม อาเซียนจึงเปรียบเสมือนปราการที่ภาคีสมาชิกร่วมกันสร้างด้วยความพยายามที่ต้องการพึ่งตนเอง ประเทศไทยในฐานะประเทศผู้เป็นกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสถานการณ์ต่างๆ ในขณะนั้นได้ริเริ่มเชิญผู้นำของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ประชุมพร้อมกัน (พิชณ สุวรรณชฎ, 2540) ที่บางแสน จ.ชลบุรี เพื่อหารือในขั้นตอนสุดท้ายก่อนการลงนามเอกสารความร่วมมือต่างๆ ที่ประเทศไทยจัดเตรียมไว้ อันนำไปสู่การประกาศจัดตั้งอาเซียนขึ้นในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2510

---

* การรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สำคัญก่อนการก่อตั้งอาเซียน ได้แก่ องค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia Treaty Organization : SEATO) ในปี พ.ศ.2492 สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asia : ASA) ในปี พ.ศ.2504 และองค์การกลุ่มประเทศมาเลเซีย-ฟิลิปปินส์-อินโดนีเซีย หรือมาฟิลินโด (MAPHILINDO) ในปี พ.ศ.2506

อาเซียนก่อตั้งจากปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) หรือปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 ณ วังสราญรมย์ กรุงเทพฯ โดยสมาชิกผู้ก่อตั้งมีทั้งหมด 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ซึ่งผู้แทนประกอบด้วย นายอาดัม มาลิก (Adam Malik) - อินโดนีเซีย, นายตุน อับดุล ราซัค บิน ฮุสเซน (Tun Abdul Razak bin Hussein) - มาเลเซีย, นายนาซิโซ รามอส (Narciso Ramos) - ฟิลิปปินส์, นายเอส ราชารัตนัม (S. Rajaratnam) - สิงคโปร์ และพันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ - ไทย ต่อมา บรูไนดารุสซาลามได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ.2527 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในปี พ.ศ.2538 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา* เข้าเป็นสมาชิกพร้อมกันในปี พ.ศ.2540 และราชอาณาจักรกัมพูชาในปี พ.ศ.2542 (กรมอาเซียน, 2552) สำหรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์-เลสเต (ติมอร์ตะวันออก) ซึ่งเป็นประเทศเกิดใหม่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ได้รับเอกราชจากประเทศอินโดนีเซียเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2545) ปัจจุบันอยู่ในสถานะผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน

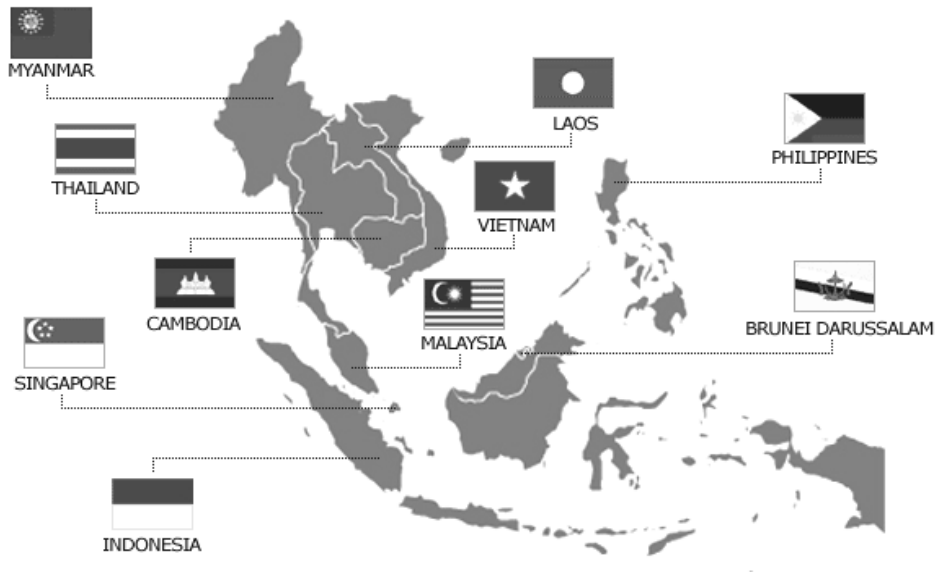
อาเซียนประกอบด้วยประเทศต่างๆ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ละประเทศต่างมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และลักษณะทางภูมิศาสตร์ พื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง ระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน เมื่อก่อตั้งอาเซียนแล้วต่างก็ประสงค์ให้อาเซียนเป็นองค์การที่มีความยืดหยุ่นและประนีประนอมโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีและสิทธิเสมอภาคของสมาชิก เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคีได้มีส่วนร่วมในการเจรจาและเห็นพ้องร่วมกันเพื่อความเสมอภาคของผลประโยชน์และผลกระทบ ดังนั้น พัฒนาการของอาเซียนจึงมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไปทั้งในเรื่องโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่

การดำเนินความสัมพันธ์ภายในกลุ่มนั้น ประเทศสมาชิกอาเซียนดำเนินความร่วมมือด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยผูกพันตามผลของสนธิสัญญาและความตกลงของอาเซียนที่สร้างขึ้น สำหรับการดำเนินความสัมพันธ์ภายนอก อาเซียนได้กำหนดกลไกการประชุมในลักษณะคู่เจรจา (dialogue partner) และมีการกำหนดความสัมพันธ์ต่างๆ โดยอาเซียนจำแนกเป็น 2 ลักษณะคือ

---

* เมียนมาได้เปลี่ยนชื่อประเทศใหม่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ค.ศ.2008 (พ.ศ.2551) ภายหลังจากประชุมรัฐสภาและจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ขึ้นปกครองประเทศ โดยเปลี่ยนจากเดิมคือ สหภาพเมียนมา (The Union of Myanmar) เป็นสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (The Republic of the Union of Myanmar) และใช้เมียนมา/พม่า เป็นชื่อเรียกภาษาไทยโดยทั่วไปอย่างไม่เป็นทางการ

ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจลักษณะหนึ่ง และความสัมพันธ์ทางการเมืองอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันนี้อาเซียนมีบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น และประสบความสำเร็จพอสมควร แม้ว่าอาเซียนจะมีลักษณะการดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไปก็ตาม (ลาวัญญ์ ถนัดศิลป์, 2539)

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และธงประจำชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

1. วัตถุประสงค์ของอาเซียน

ปฏิญญากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเอกสารในการก่อตั้งอาเซียน ได้ระบุเป้าหมายและจุดประสงค์ของอาเซียนไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่อเร่งรัดความเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าของสังคมและการพัฒนาทางวัฒนธรรมของภูมิภาค
2. เพื่อส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค เคารพในความยุติธรรมและหลักแห่งนิติธรรมในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยึดมั่นกฎบัตรสหประชาชาติ
3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมืออย่างจริงจังในเรื่องที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
4. เพื่อร่วมมือกันในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการขยายการค้าระหว่างกัน การปรับปรุงระบบการขนส่งและคมนาคม

5. เพื่อส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
6. เพื่ออ้าวงไว้ซึ่งความร่วมมือที่มีประโยชน์กับองค์การระหว่างประเทศและองค์การส่วนภูมิภาค (กรมอาเซียน, 2552)

2. พัฒนาการของอาเซียน

การดำเนินงานความร่วมมือของอาเซียนแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ.2510-2520 ช่วง 10 ปีแรกของการก่อตั้งอาเซียนเป็นช่วงการปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันที่เคยมีมาก่อนในภูมิภาคความร่วมมือในช่วงนี้จึงเป็นด้านการพัฒนาสังคมวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

ระยะที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ.2520-2530 เป็นช่วงของการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ มีการก่อตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) และการสถาปนาความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจา จึงเป็นช่วงการขยายสาขาความร่วมมือเพื่อรับปัญหาใหม่ๆ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านโรคเอดส์ เป็นต้น

ระยะที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ.2530-2540 เป็นช่วงที่อาเซียนได้ขยายสมาชิกภาพจนครบ 10 ประเทศ และเป็นช่วงที่ภูมิภาคประสบวิกฤตการณ์ทางการเงินและเศรษฐกิจรวมทั้งเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้นอาเซียนจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ.2020 (พ.ศ.2563) และจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการตามวิสัยทัศน์ และรณรงค์ให้อาเซียนตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันมากขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายว่าภายในปี พ.ศ.2563 อาเซียนจำเป็นต้องมีลักษณะดังนี้ 1) วงสมานฉันทแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (a concert of Southeast Asian nations) 2) หุ่นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างมีพลวัต (a partnership in dynamic development) 3) มุ่งปฏิสัมพันธ์กับประเทศภายนอก (an outward-looking ASEAN) และ 4) ชุมชนแห่งสังคมที่เอื้ออาทร (a community of caring societies)

ระยะที่ 4 พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน เป็นช่วงของการปรับปรุงองค์การให้มีการรวมกลุ่มกันในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ให้ดำรงอยู่ได้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในบริบทการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในภูมิภาคและโลก ในการนี้ได้มีการประกาศใช้กฎบัตรอาเซียนเพื่อเป็นกรอบกฎหมายในการดำเนินงานของอาเซียน และมีการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community : AC) ซึ่งประกอบด้วยประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community : APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community :

AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) ให้เป็นผลสำเร็จได้ในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ.2015) (ทวิศศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์, 2552)

3. หลักการพื้นฐานของความร่วมมืออาเซียน

ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ยอมรับในการปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน อันปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia : TAC) ซึ่งได้กำหนดหลักการพื้นฐานเป็นแนวทาง ดังนี้

1. การเคารพซึ่งกันและกันในเอกราช อธิปไตย ความเท่าเทียม บูรณภาพแห่งดินแดนและเอกลักษณ์ประจำชาติของทุกชาติ
2. สิทธิของทุกรัฐในการดำรงอยู่โดยปราศจากการแทรกแซง การโค่นล้มอธิปไตยหรือการบีบบังคับจากภายนอก
3. หลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน
4. ระวังความแตกต่างหรือข้อพิพาทโดยสันติวิธี
5. การไม่ใช้การขู่บังคับ หรือการใช้กำลัง
6. ความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพระหว่างประเทศสมาชิก (กระทรวงการต่างประเทศ, 2555)

นอกจากนี้ กฎบัตรอาเซียนซึ่งเปรียบเสมือนเป็นธรรมนูญของอาเซียนที่เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2551 ยังได้กำหนดให้อาเซียนและประเทศสมาชิกปฏิบัติตามหลักการดังต่อไปนี้

1. การเคารพเอกราช อธิปไตย ความเสมอภาค บูรณภาพแห่งดินแดน และอัตลักษณ์แห่งชาติของประเทศสมาชิก
2. ความผูกพันและความรับผิดชอบร่วมกันในการเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคงและความมั่งคั่งของภูมิภาค
3. การไม่ใช้การรุกรานและการข่มขู่ว่าจะใช้หรือการใช้กำลัง หรือการกระทำอื่นใดในลักษณะที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ
4. การอาศัยการระงับข้อพิพาทโดยสันติ
5. การไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิก

6. การเคารพสิทธิของประเทศสมาชิกทุกประเทศในการอ้างประชาชาติของตนโดยปราศจากการแทรกแซง การบ่อนทำลาย และการบังคับจากภายนอก
7. การปรึกษาหารือที่เพิ่มพูนขึ้นในเรื่องที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อผลประโยชน์ร่วมกันของอาเซียน
8. การยึดมั่นต่อหลักนิติธรรม ธรรมภิบาล หลักการประชาธิปไตยและรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญ
9. การเคารพเสรีภาพพื้นฐาน การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม
10. การยึดถือกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่ประเทศสมาชิกยอมรับ
11. การละเว้นจากการมีส่วนร่วมในนโยบายหรือกิจกรรมใดๆ รวมถึงการใช้ดินแดนของตนซึ่งดำเนินการโดยประเทศสมาชิกหรือประเทศที่มีใช้สมาชิกหรือผู้กระทำที่ไม่ใช่รัฐใดๆ ซึ่งคุกคามอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน หรือเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน
12. การเคารพในวัฒนธรรม ภาษาและศาสนาที่แตกต่างของประชาชนอาเซียน โดยเน้นคุณค่าร่วมกันของประชาชนอาเซียนด้วยจิตวิญญาณของเอกภาพในความหลากหลาย
13. ความเป็นศูนย์รวมของอาเซียนในความสัมพันธ์ภายนอกทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยคงไว้ซึ่งความมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน การมองไปภายนอก การไม่ปิดกั้นและการไม่เลือกปฏิบัติ
14. การยึดมั่นในกฎการค้าพหุภาคีและระบอบของอาเซียนซึ่งมีกฎเป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติตามข้อผูกพันทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และการลดอย่างค่อยเป็นค่อยไปเพื่อไปสู่การขจัดอุปสรรคทั้งปวงต่อการรวมตัวทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคในระบบเศรษฐกิจซึ่งขับเคลื่อนโดยตลาด (กระทรวงการต่างประเทศ, 2551)

4. กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)

แม้ว่าอาเซียนได้จัดตั้งขึ้นมานานกว่า 40 ปี และมีการจัดทำเอกสารความตกลงกันหลายฉบับ แต่ตลอดเวลาที่ผ่านมาความร่วมมือส่วนใหญ่ของอาเซียนเป็นรูปแบบของความตกลงกันอย่างไม่เป็นทางการ และมักใช้ความสัมพันธ์เชิงบุคคลขับเคลื่อน เช่น ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำประเทศ

เดือนธันวาคม พ.ศ.2540 ผู้นำอาเซียนได้รับรองเอกสาร "วิสัยทัศน์อาเซียน 2020" ซึ่งกำหนดเป้าหมายหลัก 4 ประการ เพื่อมุ่งพัฒนาอาเซียนไปสู่ประชาคมอาเซียนให้เป็นผลสำเร็จภายในปี

พ.ศ.2563 (ค.ศ. 2020) ซึ่งต่อมาผู้นำอาเซียนให้เร่งรัดการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นอีก 5 ปี คือภายในปี พ.ศ.2558 เนื่องจากกระแสโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่อาเซียนต้องปรับตัวให้สามารถคงบทบาทนำในการดำเนินความสัมพันธ์ในภูมิภาคและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ในการสร้างประชาคมอาเซียนภายใต้ 3 เสาหลักนั้น จำเป็นต้องจัดโครงสร้างองค์กรของอาเซียนเพื่อรองรับภารกิจและพันธกิจ รวมทั้งแปลงสภาพอาเซียนจากองค์การที่มีการร่วมมือกันแบบหลวมๆ ให้เป็นนิติบุคคล ดังนั้นจึงต้องมีการร่างกรอบกฎหมาย หรือ "กฎบัตรอาเซียน" เพื่อเป็นธรรมนูญของประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นหนึ่งเดียวกันดังปรากฏตามคำขวัญที่ว่า "สิบชาติ หนึ่งอาเซียน" (Ten Nations, One Community) (กรมประชาสัมพันธ์, 2554 : 19)

กฎบัตรอาเซียนซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2551 (ค.ศ. 2008) ได้บัญญัติให้นิติฐานะแก่อาเซียน และเป็นกรอบการดำเนินการตามกฎหมายสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการให้แก่อาเซียน และเป็นพื้นฐานในการสร้างประชาคมอาเซียนที่มีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (people-centered ASEAN) (กรมอาเซียน กลุ่มงานนโยบาย, 2555)

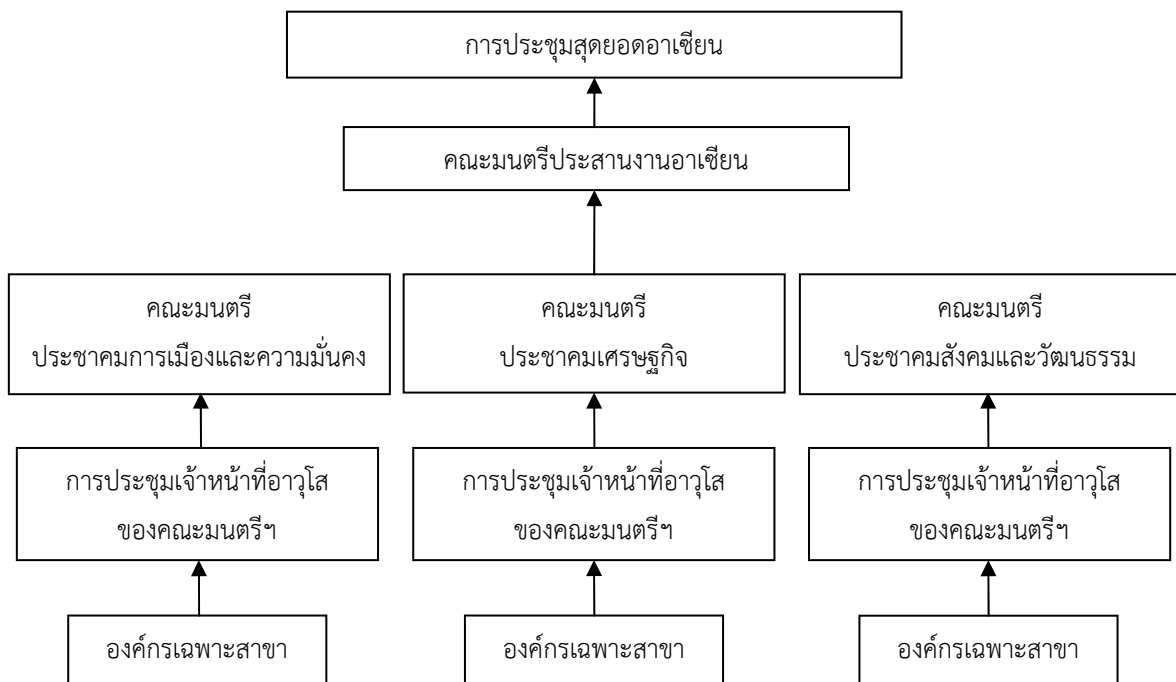
กฎบัตรอาเซียนประกอบด้วยข้อบทต่างๆ 13 บท 55 ข้อ โดยมีประเด็นใหม่ que แสดงถึงความก้าวหน้าของอาเซียน เช่น

1. การจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียน
2. การให้อำนาจเลขาธิการสอดส่องและรายงานการทำ ความตกลงของประเทศสมาชิก
3. การจัดตั้งกลไกสำหรับการระงับข้อพิพาทต่างระหว่างประเทศสมาชิก
4. การให้ผู้นำเป็นผู้ตัดสินว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อประเทศผู้ละเมิดพันธกรณีตามกฎบัตรอาเซียนอย่างร้ายแรง
5. การเปิดช่องให้ใช้วิธีการอื่นในการตัดสินใจได้หากไม่มีฉันทามติ
6. การส่งเสริมการปรึกษาหารือกันระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อผลประโยชน์ร่วม ซึ่งทำให้การตีความหลักการห้ามแทรกแซงกิจการภายในมีความยืดหยุ่นมากขึ้น
7. การเพิ่มบทบาทของประธานอาเซียนเพื่อให้อาเซียนสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที
8. การเปิดช่องทางให้อาเซียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรภาคประชาสังคมมากขึ้น

9. การปรับปรุงโครงสร้างองค์การให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ให้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน 2 ครั้งต่อปี จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อประสานความร่วมมือในแต่ละ 3 สาขาหลัก และการมีคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ที่กรุงจาการ์ตา เพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการประชุมของอาเซียน เป็นต้น

นอกจากนี้ลักษณะเด่นของกฎบัตรอาเซียนจะมีถ้อยคำที่ให้ตีความได้กว้างขวาง ยืดหยุ่น ทั้งในเชิงเป้าหมายและผลของการดำเนินการ อาเซียนมีวัฒนธรรมการตัดสินใจเช่นนี้ คือ มีช่องให้ขยับขยายได้ ตีความได้ มีช่องให้ไม่พลาดโอกาส ขณะเดียวกันก็มีช่องที่เปิดไว้ ไม่ให้เซยและล่าสมัย (ทวิศศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์, 2552)

โครงสร้างอาเซียนภายใต้กฎบัตรอาเซียน

ที่มา : กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ 2554

5. กลไกการบริหารของอาเซียนภายใต้กฎบัตรอาเซียน

1. ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) เป็นองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบาย และมีการประชุมปีละ 2 ครั้ง โดยมีหน้าที่

- 1) ให้แนวนโยบายและตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ
- 2) สั่งการให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีเป็นการเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

เสาหลักต่างๆ มากกว่า 1 เสา

- 3) ดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่กระทบต่ออาเซียน

4) ตัดสินข้อพิพาทระหว่างรัฐสมาชิก กรณีที่ไม่อาจหาข้อยุติในข้อขัดแย้งได้ หรือมีการไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินของกลไกระงับข้อพิพาท

- 5) ตั้งหรือยุบองค์กรภายในอาเซียน

- 6) แต่งตั้งเลขาธิการอาเซียน

2. คณะมนตรีประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Council) ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยทำหน้าที่เตรียมการประชุมสุดยอดอาเซียน ประสานงานระหว่าง 3 เสาหลัก เพื่อความเป็นบูรณาการในการดำเนินงานของอาเซียน และแต่งตั้งรองเลขาธิการอาเซียน

3. คณะมนตรีประชาคมอาเซียน (ASEAN Community Council) สำหรับ 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยผู้แทนที่แต่ละประเทศสมาชิกแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและติดตามการดำเนินงานตามแนวนโยบายของผู้นำทั้งในเรื่องที่อยู่ภายใต้เสาหลักของตน และเรื่องที่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายเสาหลัก และเสนอรายงานและข้อเสนอแนะในเรื่องที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนต่อผู้นำ

4. องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา (ASEAN Sectoral Ministerial Bodies) จัดตั้งโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน มีหน้าที่หลัก คือ

- 1) ดำเนินการตามอาณัติที่มีอยู่แล้ว
- 2) นำความตกลงและมติของผู้นำไปปฏิบัติ
- 3) เสริมสร้างความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการสร้างประชาคมอาเซียน
- 4) เสนอรายงานและข้อเสนอแนะต่อคณะมนตรีประชาคมอาเซียนที่เหมาะสม
- 5) สามารถมีเจ้าหน้าที่อาวุโส หรือองค์กรย่อยเพื่อสนับสนุนการทำงานได้

5. สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของเลขาธิการอาเซียน (Secretary General of ASEAN) ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว ภายใต้กฎบัตรอาเซียนเลขาธิการอาเซียนมีบทบาทมากขึ้นโดยนอกจากจะเป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของอาเซียนแล้ว เลขาธิการอาเซียนจะมีบทบาทในการติดตามการปฏิบัติตามคำตัดสินของกลไกระงับข้อพิพาทและรายงานตรงต่อผู้นำอาเซียน และสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของอาเซียนกับภาคประชาสังคม ทั้งนี้ให้มีรองเลขาธิการอาเซียน (Deputy Secretary General) 4 คน โดย 2 คนจะมาจากการหมุนเวียนตามลำดับตัวอักษรประเทศ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี โดยดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว และอีก 2 คนมาจากการคัดเลือกตามความสามารถ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี และอาจได้รับการต่ออายุได้อีก 1 วาระ

6. คณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียน (Committee of Permanent Representatives to ASEAN) ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยประเทศสมาชิกจะแต่งตั้งผู้แทนระดับเอกอัครราชทูตเพื่อทำหน้าที่เป็นคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียนที่กรุงจาการ์ตา ซึ่งเป็นคนละคนกับเอกอัครราชทูตประจำกรุงจาการ์ตา โดยคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียนจะมีบทบาทสำคัญ 2 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้แทนของประเทศสมาชิกและการเป็นผู้แทนของอาเซียน ซึ่งจะเป็นเรื่องการสนับสนุนคณะมนตรีประชาคมอาเซียน และองค์การความร่วมมือเฉพาะด้านต่างๆ การประสานงานกับสำนักเลขาธิการอาเซียน เลขาธิการอาเซียน และสำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติของแต่ละประเทศสมาชิก และการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจา

7. สำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ (ASEAN National Secretariat) จัดตั้งโดยประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ เพื่อเป็นหน่วยประสานงานและสนับสนุนภารกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนภายในประเทศนั้น รวมทั้งการเตรียมการประชุมต่างๆ ของอาเซียนตลอดจนเป็นศูนย์กลางเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนด้วย

8. องค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียน (ASEAN Human Rights Body : AHRB) ทั้งนี้ได้มีจัดตั้งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights : AICHR) เป็นองค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียนอย่างเป็นทางการ ซึ่งคณะกรรมการฯ ที่จัดตั้งขึ้น ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอาเซียนโดยรวม

9. มูลนิธิอาเซียน (ASEAN Foundation) มีหน้าที่สนับสนุนเลขานุการอาเซียนและประสานงานกับองค์กรอื่นๆ ของอาเซียน ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ ของอาเซียน (กรมประชาสัมพันธ์, 2554 : 20-22)

6. การจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

ประชาคมอาเซียนเป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆ ระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาค เช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้าย หรืออาจกล่าวได้ว่า การเป็นประชาคมอาเซียนคือการทำให้ประเทศสมาชิกรวมเป็นครอบครัวเดียวกัน มีความแข็งแกร่งและมีภูมิคุ้มกันที่ดี สมาชิกในครอบครัวมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น

แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนตกลงจัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งถือเป็นการปรับปรุงและวางรากฐานของพัฒนาของอาเซียนครั้งใหญ่คือ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ เช่น โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน และความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศจีนและประเทศอินเดียได้ เพราะประเทศเหล่านี้มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด

ประชาคมอาเซียนถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2546 ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 9 ที่เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord) เพื่อเห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ต่อมาในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 12 ในเดือนมกราคม พ.ศ.2550 ที่เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำอาเซียนได้ตกลงให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จเร็วขึ้นภายในปี พ.ศ.2558 (กรมประชาสัมพันธ์, 2554 : 110)

ทั้งนี้ ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 10 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2547 ณ กรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว ผู้นำอาเซียนได้รับรองและลงนามเอกสารสำคัญที่จะวางกรอบ

ความร่วมมือเพื่อบรรลุการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ได้แก่ แผนปฏิบัติการของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน กรอบความตกลงว่าด้วยสินค้าสำคัญซึ่งจะช่วยเร่งรัดความร่วมมือด้านสินค้าและบริการ 11 สาขา ภายในปี พ.ศ.2553 และแผนปฏิบัติการประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน นอกจากนี้ ผู้นำอาเซียนยังได้รับรองแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Program : VAP) ซึ่งเป็นแผนดำเนินการความร่วมมือในช่วงปี พ.ศ.2547 - 2553 โดยได้กำหนดแนวคิดหลักของแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ไว้ว่า “Towards shared prosperity destiny in an integrated, peaceful and caring ASEAN Community” แผนปฏิบัติการเวียงจันทน์จึงเท่ากับเป็นการจัดลำดับความสำคัญของแผนงานและโครงการของประชาคมอาเซียนที่จะเร่งปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดหลักดังกล่าว พร้อมกันนี้ที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 10 ยังเห็นชอบให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาอาเซียน (ASEAN Development Fund) โดยแปลงจากกองทุนอาเซียนเดิมเพื่อนำมาเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ อันเป็นการส่งเสริมการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน และเป็นกองทุนที่สามารถระดมการสนับสนุนทั้งจากประเทศคู่เจรจาและแหล่งทุนอื่นๆ ทั้งนี้ได้มีการลงนามความตกลงจัดตั้งกองทุนดังกล่าวในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 38 ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2548

สำหรับจุดเริ่มต้นที่เป็นรูปธรรมที่นำไปสู่การสร้างประชาคมอาเซียนเกิดขึ้นในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 14 ระหว่างวันที่ 27 กุมภาพันธ์ - 1 มีนาคม พ.ศ.2552 อำเภอชะอำ-หัวหิน ประเทศไทย ผู้นำอาเซียนได้รับรองปฏิญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของการจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ.2558 โดยมีกฎบัตรอาเซียนรองรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียน

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน : มีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ประเทศในภูมิภาคอยู่อย่างสันติสุข แก้ไขปัญหาภายในภูมิภาคโดยสันติวิธีและยึดมั่นในหลักความมั่นคงรอบด้าน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ประชาคมความมั่นคงอาเซียนจะ 1) ใช้เอกสารทางการเมืองและกลไกของอาเซียนที่มีอยู่แล้วในการเพิ่มศักยภาพในการแก้ไขปัญหา ข้อพิพาทภายในภูมิภาค รวมทั้งการต่อต้านการก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติอื่นๆ และการขจัดอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง ริเริ่มกลไกใหม่ๆ ในการ 2) เสริมสร้างความมั่นคง และกำหนดรูปแบบใหม่สำหรับความร่วมมือในด้านนี้ ซึ่งรวมไปถึงการกำหนดมาตรฐานการป้องกันการเกิดข้อพิพาท การแก้ไขข้อพิพาท และการส่งเสริมสันติภาพภายหลังจากการเกิดข้อพิพาท 3) ส่งเสริมความร่วมมือ

ด้านความมั่นคงทางทะเล ทั้งนี้ความร่วมมือข้างต้นจะไม่กระทบต่อนโยบายต่างประเทศและความร่วมมือทางทหารของประเทศสมาชิกกับประเทศนอกภูมิภาค

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กำหนดวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ โดย 1) มุ่งให้เกิดการไหลเวียนอย่างเสรีของสินค้า การบริการ การลงทุน เงินทุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมภายในปี พ.ศ.2563 2) มุ่งที่จะจัดตั้งให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและเป็นฐานการผลิต โดยจะริเริ่มกลไกและมาตรการใหม่ๆ ในการปฏิบัติตามข้อริเริ่มทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว 3) ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน (กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม หรือ CLMV) เพื่อลดช่องว่างของระดับการพัฒนา และช่วยให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมในกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน 4) ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงิน และตลาดเงินทุน การประกันภัยและภาษีอากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม กรอบความร่วมมือด้านกฎหมาย การพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตร พลังงานการท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการยกระดับการศึกษาและการพัฒนาฝีมือ

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน : ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทร ประชากรมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับการพัฒนาในทุกด้าน และมีความมั่นคงทางสังคม (social security) โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ อาทิ 1) การพัฒนาสังคมโดยการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่ยากลำบากในถิ่นทุรกันดาร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มต่างๆ ในสังคม 2) การพัฒนาการฝึกอบรม การศึกษาระดับพื้นฐานและสูงกว่า การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างงาน และการคุ้มครองทางสังคม 3) การส่งเสริมความร่วมมือในด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เช่น โรคเอดส์ และโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง 4) การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม 5) การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเขียน นักคิด และศิลปินในภูมิภาค (กระทรวงการต่างประเทศ, 2554)

ตารางลำดับเหตุการณ์การดำเนินการสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558

ปี	การดำเนินการ
พ.ศ. 2546	ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียนเพื่อเห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2563
พ.ศ.2547	ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 10 ณ กรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว ผู้นำอาเซียนได้รับรองและลงนามเอกสารสำคัญที่จะวางกรอบความร่วมมือเพื่อบรรลุการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งได้แก่ แผนปฏิบัติการของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน กรอบความตกลงว่าด้วยสินค้าสำคัญซึ่งจะช่วยเร่งรัดความร่วมมือด้านสินค้าและบริการ 11 สาขา ภายในปี พ.ศ.2553 แผนปฏิบัติการประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์
พ.ศ.2548	ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 11 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนเห็นชอบให้มีการร่างกฎบัตรอาเซียนขึ้น เพื่อเป็นกรอบกฎหมายและทิศทางในการสร้างประชาคมอาเซียน
พ.ศ. 2550	ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 12 ที่เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำอาเซียนได้ตกลงให้เร่งจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จเร็วขึ้นในปี พ.ศ.2558
พ.ศ. 2551	กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2551 ภายหลังจากประเทศสมาชิกให้สัตยาบันครบทั้ง 10 ประเทศ
พ.ศ.2552	ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 14 ที่อำเภอชะอำ-หัวหิน ประเทศไทย ผู้นำอาเซียนได้รับรองปฏิญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของการจัดตั้งประชาคมอาเซียน
พ.ศ.2553	ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 17 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน เพื่อเร่งรัดการเชื่อมโยงประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศให้เป็นหนึ่งเดียวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกฎระเบียบ และด้านประชาชน โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อการสนับสนุนการสร้างประชาคมอาเซียน
พ.ศ.2558	เข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

7. ความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (ASEAN Connectivity)

อาเซียนมีพันธกรณีในการสร้างประชาคมในปี พ.ศ.2558 และเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นี้ การเป็นประชาคมที่เชื่อมโยงกันอย่างเพิ่มพูนจึงมีความจำเป็น เพราะภูมิภาคอาเซียนที่เชื่อมโยงกัน ตั้งแต่เครือข่ายการคมนาคมไปจนถึงประชาชน จะนำไปสู่ภูมิภาคที่แข่งขันได้และมีความยืดหยุ่นสูง ทำให้ประชากร สินค้า บริการ และทุน เชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสันติภาพและความรุ่งเรืองอย่างต่อเนื่องแก่ประชาชนอาเซียน ทั้งหมดนี้จึงเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับกฎบัตรอาเซียน ดังนั้น แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (Master Plan on ASEAN Connectivity) จึงเกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนในการก้าวไปสู่วิสัยทัศน์นี้ (กรมอาเซียน กองอาเซียน 3, 2554)

การจัดทำแผนแม่บทฯ มีที่มาจากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 15 ณ อำเภอชะอำ-หัวหิน ประเทศไทย เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2552 โดยผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบกับข้อเสนอของไทย เกี่ยวกับแนวคิดความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน และได้ออกแถลงการณ์ว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนรวมทั้งได้จัดตั้งคณะทำงานระดับสูงว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (High Level Task Force on ASEAN Connectivity : HLTF-AC) เพื่อจัดทำแผนแม่บทฯ

ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 17 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2553 ได้ให้การรับรองแผนแม่บทฯ เพื่อเป็นกรอบความร่วมมือในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกัน โดยความเชื่อมโยงดังกล่าวจะเน้นภายในอาเซียนเป็นเบื้องต้นและจะเป็นพื้นฐานการเชื่อมโยงไปสู่ภูมิภาคต่างๆ อาทิ เอเชียตะวันออก เอเชียใต้

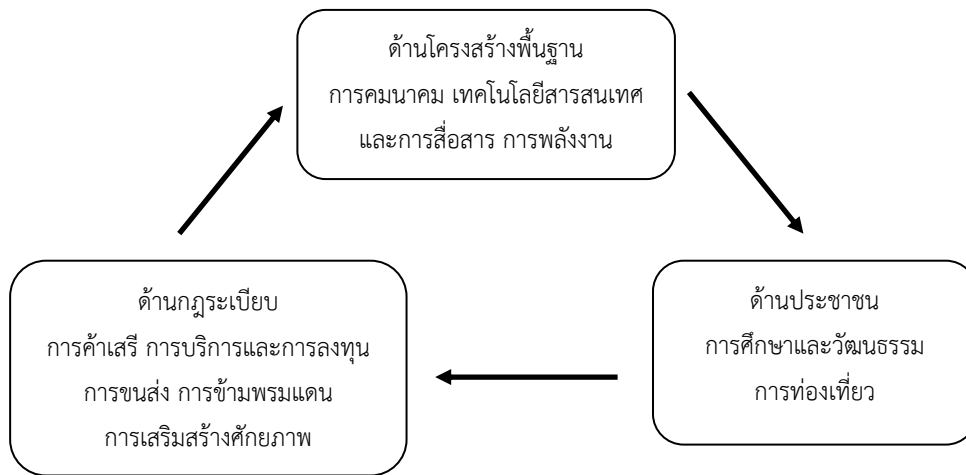
แผนแม่บทฯ มีเจตนารมณ์ที่จะเร่งรัดการเชื่อมโยงประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศให้เป็นหนึ่งเดียว ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกฎระเบียบ และด้านประชาชน โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อการสนับสนุนการสร้างประชาคมอาเซียนอย่างแท้จริงภายในปี พ.ศ.2558 และให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางของสถาปัตยกรรมภูมิภาค (Regional Architecture)

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในแผนแม่บทฯ ในการก่อสร้างถนน เส้นทางรถไฟ การขนส่งทางน้ำ การขนส่งทางอากาศ รวมทั้งการเชื่อมโยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านพลังงาน (โครงการท่อก๊าซและระบบสายส่งไฟฟ้าของอาเซียน) โดยมีคณะทำงานสาขาต่าง ๆ ของอาเซียน (ASEAN Sectoral Bodies) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทฯ

2. ด้านกฎระเบียบ แผนแม่บทฯ จะมีส่วนในการเร่งรัดการดำเนินการตามความตกลงพิธีสาร ข้อบังคับต่างๆ ที่มีขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการข้ามแดนให้สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ลดค่าใช้จ่าย

ในการเดินทาง การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และการลงทุน ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ในขณะเดียวกันก็ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดจากอาชญากรรมข้ามชาติ แรงงานผิดกฎหมาย การค้ามนุษย์และมลภาวะต่าง ๆ ที่ตามมาจากการเชื่อมโยง

3. ด้านประชาชน แผนแม่บทฯ จะช่วยส่งเสริมและอำนวยความสะดวกการไปมาหาสู่กัน ระหว่างประชาชน การเชื่อมโยงทางสังคม วัฒนธรรม และการสร้างความรู้สึกร่วมกันของความเป็นประชาคม อาเซียนที่เป็นอันหนึ่งอันหนึ่งเดียวกันมากขึ้น (กรมอาเซียน กองอาเซียน 3, 2555)

องค์ประกอบหลักของความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน

จากแผนแม่บทฯ ความเชื่อมโยงของอาเซียนผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ (ด้านโครงสร้างพื้นฐาน) การจัดระบบอย่างมีประสิทธิภาพ (ด้านกฎระเบียบ) และการเพิ่มอำนาจให้ประชาชน (ด้านประชาชน) จะต้องอาศัยการพัฒนายุทธศาสตร์และการลงทุนในการตอบสนองตามโครงการต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิผล

นอกจากนี้ยังต้องอาศัยเป้าหมายของความเชื่อมโยงที่เป็นปัจจัยแวดล้อมในการที่จะก้าวสู่การเป็นประชาคม ได้แก่

1. การรวมตัวและความร่วมมือของอาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก โดยการมีเครือข่ายของภูมิภาคที่เข้มแข็ง
3. การทำให้สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชากรอาเซียนดีขึ้น

4. การปรับปรุงกฎระเบียบและธรรมาภิบาลของอาเซียนให้สอดคล้องกับประชากร
  5. การเชื่อมต่อกับศูนย์กลางทางเศรษฐกิจให้มากขึ้น ทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค
  6. การส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรวมถึงการลดช่องว่างของการพัฒนา (กรมอาเซียน
กองอาเซียน 3, 2554)
-

บรรณานุกรม

กรมประชาสัมพันธ์. (2554). *ประเทศไทยกับอาเซียน*. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล 1 สิงหาคม 2555.

เข้าถึงได้จาก : http://www.prd.go.th/download/thai_asian.pdf

กรมอาเซียน. (2552). *บันทึกการเดินทางอาเซียน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงการต่างประเทศ.

กรมอาเซียน. (2554). *โครงสร้างอาเซียนภายใต้กฎบัตรอาเซียน*. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล

17 พฤษภาคม 2555. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/organize-document-5780.pdf>

กรมอาเซียน กลุ่มงานนโยบาย. (2555). *พัฒนาการของประชาคมอาเซียน*. [ออนไลน์].

วันที่ค้นข้อมูล 17 กันยายน 2555. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/organize-20120827-153635-807152.pdf>

กรมอาเซียน กองอาเซียน 3. (2554). *แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน*.

กรุงเทพฯ : คาริสมา มีเดีย.

_____ . (2555). *การเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน*. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล

23 สิงหาคม 2555. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/customize-20120821-170229-162024.pdf>

กระทรวงการต่างประเทศ. (2551). *กฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*.

[ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล 17 พฤษภาคม 2555. เข้าถึงได้จาก :

http://aseansummit.mfa.go.th/15/thai/PDF/ASEAN_Charter_TH+EN.pdf

กระทรวงการต่างประเทศ. (2554). *ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)*. [ออนไลน์].

วันที่ค้นข้อมูล 1 สิงหาคม 2555. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/organize-document-1808.pdf>

กระทรวงการต่างประเทศ. (2555). *สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียง*

เฉียงใต้ บทที่ 24 กุมภาพันธ์ 2517. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล 1 สิงหาคม 2555.

เข้าถึงได้จาก : <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/customize-20120427-105041-808384.pdf>

ทวีศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์. (2552). *ประชาคมอาเซียนและกฎบัตรอาเซียน คืออะไร และสำคัญอย่างไร?*

[ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล 26 กุมภาพันธ์ 2555. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=1324>

พิษณุ สุวรรณชฎ. (2540). *สามทศวรรษอาเซียน = ASEAN in three decades*. กรุงเทพฯ :

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ลาวัญญ์ ถนัดศิลป์. (2539). *อาเซียนกับความสัมพันธ์ทางกฎหมายในกลุ่มประเทศสมาชิกและความสัมพันธ์ภายนอกอาเซียน*. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ASEAN (1997). *e-ASEAN FRAMEWORK AGREEMENT*. [online]. Retrieved. February

14, 2012, from <http://www.aseansec.org/5308.htm>

_____. (1997). *External Relations*. [online]. Retrieved. February 15, 2012, from

<http://www.asean.org/20164.htm>